



INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Jméno autora: Mgr. Hana Boháčová  
Datum vytvoření: 05.02.2013  
Číslo DUMu: VY\_12\_INOVACE\_19\_CJL\_L

Ročník: III.  
Český jazyk a literatura  
Vzdělávací oblast: Jazykové vzdělávání a komunikace , Estetické vzdělávání  
Vzdělávací obor: Literatura  
Tematický okruh: Česká poezie v meziválečném období  
Téma: Proletářská poezie - Jiří Wolker

Metodický list/anotace:

Seznámení se životem a tvorbou představitele proletářské poezie Jiřího Wolker, práce s ukázkami z jeho básní, informace o proletářském umění; možné využít pro žáky 4. ročníku jako opakování k ústní části maturitní zkoušky.

# PROLETÁŘSKÉ UMĚNÍ

---

- ✖ 1. polovina 20. let 20. století
- ✖ Výraz revoluční vlny a revolučních nadějí
- ✖ Touha po sbratření, kolektivitě, revoluční přeměně světa
- ✖ Pohled na svět očima dělníka
- ✖ S. K. Neumann, Josef Hora, **Jiří Wolker**

## ŽIVOT

- ✗ Narozen 1900 v Prostějově
- ✗ Studia v Praze - práva a filozofie, přátelství s významnými básníky, např. Josefem Horou, Jaroslavem Seifertem
- ✗ Onemocněl tuberkulózou: léčebné pobyty u moře a na Slovensku
- ✗ Člen Literární skupiny a Devětsilu
- ✗ 1924 umírá, je pohřben v Prostějově

## TVORBA

- ✗ Hlavní představitel proletářského umění; spolu s Karlem Teigem vydává roku 1922 stať **Proletářské umění** (kolektivismus, stranickost, třídnost)
- ✗ **Host do domu** (1921) - poezie
- ✗ **Těžká hodina** (1922) - poezie
- ✗ **Tři hry** (1922) - dramata Nemocnice, Hrob
- ✗ Moderní **pohádky** - např. O kominíkovi, O milionáři, který ukradl slunce

JIŘÍ WOLKER – HLAVNÍ PŘEDSTAVITEL PROLETÁŘSKÉ POEZIE

# Socha Jiřího Wolкера v Prostějově a busta na jeho rodném domě

Obr. 1



Obr. 2



# HOST DO DOMU

---

- ✗ Melodický, rytmický verš
- ✗ Chlapecký pohled na svět
- ✗ Láskou chce obejmout celý svět
- ✗ Promlouvá s obyčejnými věcmi, které ho obklopují („tolik by chtěly trochu si porozprávět!“ – báseň Věci)
- ✗ Vyjadřuje své pocity, touhy, svá trápení
- ✗ Okouzlení životem – vitalismus
- ✗ Příznačný motiv očí a srdce – postupně doplňován motivem rukou a práce
- ✗ Využívá metafor, personifikace, přirovnání

**Přečtěte si následující ukázky a analyzujte je podle těchto kritérií; najděte metafor, přirovnání a vysvětlete je.**

## Poštovní schránka

„Poštovní schránka na rohu ulice,  
to není nějaká leccjaká věc.

Kvete modře,

lidé si jí váží velice,  
svěřují se jí docela.

...

Psaníčka jsou bílá jako pel  
a čekají na vlaky, lodě a člověka,  
aby jak čmelák a vítr je do dálek rozesel,  
- tam, kde jsou srdce,  
blizny červené,  
schované v růžovém okvětí.“(1)

## Kamna

„Myslím, že v poledne každý den  
by mohl být květnově tichý a slavný,  
kdyby všechny plotny u kamen  
mohly být jako louky na jaře.

Maminky-sluníčka

v kuchyních by se nad nimi točily a smály,  
žehnaly by je zlatýma rukama  
a ony, - jako ta země pod náma  
v odplatu za to by daly  
růst na sobě chlebům a koláčům,  
tak jako květinám polním,  
co rostou z lásky a tepla.  
V poledne by je maminky otrhaly,  
na stůl postavily čerstvé a vonící:  
"Vezměte z našich rukou, moji nejmilejší,  
kyticí!““ (2)

# TĚŽKÁ HODINA

---

- ✗ proměna chlapce v muže
- ✗ výzvy, apely
- ✗ myšlenky bratrství mezi lidmi, kolektivismu
- ✗ motivy srdce, snu, přeměny snu ve skutečnost
- ✗ touha vytvořit spravedlivý svět
- ✗ bída a tíživá sociální situace brání lidem ve štěstí
- ✗ naděje

*Najděte konkrétní příklady v následujících básních:*

## Těžká hodina

„Dnes je těžká hodina.

Chlapecké srdce mi zemřelo a sám v rakvi je vynáším,  
a zemřelým trpě, trpím i tím,  
které mi v prsou se roditi počíná.

...

Milenčin dopise, lampo, kniho kamarádova,  
věci zrozené z lásky, světla a víry,  
dnes při mně stůjte a třikrát mi věrnější buďte,  
když zůstal jsem na světě sirý,  
a modlete se,  
aby mi narostlo srdce statečné a nesmlouvavé,  
a věřte dnes za mě, že tomu tak bude,  
a věřte dnes za mě, že postavím  
dle obrazu jeho  
život člověka spravedlivého.“(3)

## Balada o nenarozeném dítěti

„Té noci plakaly čtyři holé stěny,  
že těžko, těžko bude dát  
hladovým ústům krajíc ukrojený.  
(...)

...dětská ústa k srdci promluvila:

Maminko milá,  
já jsem láska,

která by ráda se narodila!

Večer

mnoho milenců smutných je,  
že to, co žít mohlo, nežije,  
a mnozí ani smutní nejsou,  
protože to nedovedou.

Slunce na zemi svítilo  
a stromy zůstaly lysé,  
lidé se na zemi milují  
a láska nenarodí se.

Nenarodí se?“(4)

## Tvář za sklem

„Kavárna Bellevue je říše  
stavěná z hudby, tepla a plyše,  
z oken má vysoké, průhledné hranice,  
které ji dělí od zmrzlé ulice.

...

Když tu tak seděli teple a ctihodně  
s rukama vyžehlenýma,  
tu stalo se, stalo, - ne zcela náhodně, -  
že na okna sklenného tenounkou hranici  
přitisk tvář člověk, který stál v ulici,  
výrostek zpola a zpola muž,  
s pohledem ostrým a chladným jak nůž  
prořízl okno a vbod se v tu nádheru,  
v číše a valčík, v zrcadla pro milenky,  
v břicha a teplo, fraky a peněženky,  
a zůstal v nich trčeti čepelí,  
i když ty dvě oči zmizely.“(5)

## Balada o snu

„Tady jsou paláce, — tady podkroví,  
tady jsou sytí, — tady hladoví,  
jedni jsou otroci, — druzí diktátoři  
a všichni jsou choří.  
Svět je jak srdce kulatý  
a je-li do půle rozťatý,  
— umírá.

...

Z fabrik a podkroví dělníci jdou,  
tvrdost životů jejich jim padla do rukou,  
ti všichni krásné sny měli a tíhu jich poznali,  
dnes jeřábem zvednou je a vytešou do skály,  
to lidé jsou z masa a kostí, tvoření světa dědicové věční, co  
krásné sny zabijí tím, že je uskuteční,  
nemají dobré srdce jen, ale též dobré pěsti,  
protože po světě jdou, ve světě vrou a na světě staví své  
štěstí.“(6)

- 
- ✖ Vysvětlete pojem balada, klasická a sociální.
    - ✖ *(lyrickoepická báseň, pochmurný děj, tragický konec, nadpřirozené bytosti; sociální problémy)*
  - ✖ Znáte ještě další české autory píšící sociální balady? Uvedte příklady.
    - ✖ *(Petr Bezruč - Slezské písně, Jan Neruda - Knihy veršů, Balady a romance)*
  - ✖ Jaké protiklady světa bohatých a chudých byste našli v těchto básních?
    - ✖ *(otevřená otázka)*
  - ✖ V čem spatřuje Wolker pro všechny proletáře naději do budoucna?
    - ✖ *(Balada o snu)*

# WOLKERŮV EPITAF

Zde leží Jiří Wolker, básník, jenž miloval svět  
a pro spravedlnost jeho šel se bít.  
Dřív než moh' srdce k boji vytasit,  
zemřel – mlád dvacet čtyři let.

Co je to epitaf?

*(krátký text o zesnulé osobě, shrnuje její život, bývá umístěn na náhrobku)*

Jak mu rozumíte?

*(otevřená otázka)*

# CITACE, ZDROJE A LITERATURA

- ✖ Obr. 1: MAŇAS, Michal. *Soubor:Jiri Wolker statue in Prostejov.jpg-Wikipedie* [online]. [cit. 3.4.2013]. Dostupný na WWW:  
[http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Jiri\\_Wolker\\_statue\\_in\\_Prostejov.jpg](http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Jiri_Wolker_statue_in_Prostejov.jpg)
- ✖ Obr. 2: MAŇAS, Michal. *Soubor:Jiri Wolker bust in Prostejov.jpg-Wikipedie* [online]. [cit. 3.4.2013]. Dostupný na WWW:  
[http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Jiri\\_Wolker\\_bust\\_in\\_Prostejov.jpg](http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Jiri_Wolker_bust_in_Prostejov.jpg)
- ✖ (1)(2)(3)(4)(5)(6) DR. HOLÝ, Jiří a kol. *Čítanka české a slovenské literatury pro III. ročník SŠ*. Praha: SPN, 1992, ISBN 80-04-25929-4.
- ✖ MGR. HÁNOVÁ, Eva a kol. *Odmaturuj z literatury 1*. Brno: Didaktis, spol.s r.o., 2004, ISBN 80-7358016-0.